

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра філософії, соціології та політології**

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ДТЕУ

(пост. п. 15 від «~~12~~» 08 2023 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

**ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО /
ORATORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2023

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автор: В.Й. Разіцький, кандидат історичних наук, доцент

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії,
соціології та політології 07.03.2023 р., протокол № 20.

Рецензенти: Глушко Т. П., доктор філософських наук, професор кафедри
філософії Українського державного університету імені
М. П Драгоманова;
Кравченко А. А., доктор філософських наук, професор;
Герасименко А. Г., доктор економічних наук, професор.

**ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО /
ORATORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Ораторське мистецтво» призначена для здобувачів вищої освіти ступеня «Доктор філософії» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України третього рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» та відповідної освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системного, цілісного уявлення про основні закони риторики, виховання високої культури мовлення, вдосконалення комунікативних здібностей та поглиблення комунікативних умінь і навичок.

Завдання навчальної дисципліни полягають у тому, щоб підвищити мовну культуру аспірантів, поглибити оволодіння ними формами, засобами і методами встановлення ефективної комунікації у повсякденному та професійному спілкуванні, а також сприяти формуванню навичок до публічного мовлення та культури мислення здобувачів вищої освіти.

Предметом навчальної дисципліни «Ораторського мистецтва» є вчення про умови, форми і засоби ефективної мовленнєвої комунікації аспірантів як майбутніх фахівців зі спеціальності «Економіка».

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

- вільно володіти українською мовою;
- знати українські звичаї і традиції спілкування;
- мати базові навички використання невербальних засобів спілкування для посилення мовленнєвого впливу на співбесідника;
- знати чотири закони логіки та основні логічні способи мислення.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Ораторське мистецтво» як вибіркова компонента освітньо-наукової програми забезпечує оволодіння аспірантами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за освітньо-науковою програмою

зі спеціальності 051 «Економіка» кваліфікації «доктор філософії»

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу <i>нових наукових ідей на основі логічних аргументів</i>	1-9
ЗК 04	Здатність генерувати нові ідеї (креативність), <i>швидко адаптуватись до зміни умов і ефективно діяти в нових ситуаціях, до безперервного саморозвитку і самовдосконалення.</i>	2-8
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК 02	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.	2-9
СК 04	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.	1-9
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
РН 06	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.	3-9

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, завдання дисципліни та її практичне значення
Ораторське мистецтво як компонент культури науковця. Поняття «Ораторське мистецтво» в системі гуманітарної підготовки аспірантів спеціальності 051 «Економіка». Цілі і завдання ораторського мистецтва та їх реалізація у студентській аудиторії, науковій роботі та інших видах професійної діяльності. Аналіз та синтез нових наукових ідей на основі логічних аргументів та їх презентація під час публічного виступу.

Риторика в сучасному вимірі: роль у соціумі та практичне значення. Академічна (педагогічна), ділова та суспільно-побутова риторика. Ораторське мистецтво та працевлаштування молодих фахівців економічної галузі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1[с.6-26],2[с.9-12], 4 [с.6-18].

Додатковий: 1[с.8-19], 9[с.11-26], 13[с.13-31].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 2. Теорія мовлення – основа ораторської підготовки аспірантів

Мовленнєва діяльність у професійній сфері сучасного економіста науковця. Краса, точність та переконливість мовлення.

Сучасні теорії мовлення. Лінгвістика, соціальна психологія, психолінгвістика та їх значення у мовленнєвій підготовці аспірантів.

Культура мовлення аспірантів, фахівців у сфері економіки. Основні критерії: змістовність, правильність, виразність, ясність, стислість, доцільність.

Етичні та комунікативні засади мовлення аспірантів. Мовленнєве спілкування у професійній діяльності фахівця у галузі економіки. Комунікативна компетентність аспіранта. Мовний етикет. Здобутки мовленнєвого спілкування. Комунікативні невдачі. Норми мовного спілкування та мовні помилки під час комунікації.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.84-86],4 [с.54-76], 5 [с.28-40].

Додатковий: 2[с.26-42], 13[с.35-42], 17[с.21-31].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 3. Красномовство як ефективний інструмент впливу на аудиторію

Різновиди стилів мовлення та їх практичне застосування у професійній діяльності економіста. Стилістика і стилі. Основні стилі красномовства та їх характеристика: науковий стиль, публіцистичний стиль, офіційно-діловий стиль, художньо-белетристичний стиль, розмовно-побутовий стиль.

Основні роди красномовства: політичне, академічне, соціально-побутове, судове та їх використання у професійній, науковій діяльності та навчальному процесі.

Вибір жанру і стилю промови як ознака майстерності молодого фахівця у галузі економіки. Генерування нових ідей та їх презентація в усній формі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1[с.81-84],2[с.54-76],5 [с.48-56].

Додатковий: 9[с.152-160], 15[с.61-78], 25[с.111-123].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 4. Основи ораторської майстерності

Стратегія риторика під час взаємодії з аудиторією як загальний і всебічний план досягнення мети. Компоненти стратегії. Спільна та індивідуальна мета. Маніпулятивні та гуманістичні комунікативні установки. Діалогічний та монологічний характер спілкування. Презентація ідей, товарів, послуг та переконання публіки. Модель послідовності стратегічних дій риторика у професійній діяльності економіста. Особливості публічного виступу науковця, фахівця у галузі економіки.

Тактика оратора як система послідовних дій реалізації обраної стратегії. Основні принципи, засоби та прийоми ораторської майстерності. Презентація та обговорення з фахівцями і нефахівцями результатів досліджень, теоретичних та практичних проблем обраної спеціальності.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1[с.10-19],2[с.62-71].

Додатковий: 11[с.76-82], 20[с.188-205], 28[с.168-195].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 5. Ритор і аудиторія

Сутність і проблеми взаємодії з публікою. Особистість оратора. Професіограма оратора, фахівця в галузі економіки. Загально-психологічні вимоги до оратора в умовах сьогодення.

Система цінностей аудиторії як колективного суб'єкта мовного впливу оратора. Програма вивчення аудиторій. Типи аудиторій. Індивідуально-особистісні, соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії.

Особливості взаємодії оратора з аудиторією під час публічного виступу. Налагодження контакту. Управління поведінкою аудиторії: увага, інтерес, активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності, обговорення, передбачення запитань і заперечень.

Поняття мовленнєвої агресії. Принципи безконфліктного спілкування риторика з цільовою аудиторією.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2[с.54-76],5 [с.21-26].

Додатковий: 3[с.201-224], 18[с.124-165], 31[с.28-41].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 6. Основні характеристики публічного виступу оратора

Загальна характеристика публічного виступу оратора перед цільовою фаховою аудиторією та представниками інших спеціальностей. Задум промови, пошук і знаходження провідних ідей. Визначення теми. Формування мети. Збирання матеріалу. План виступу. Форми текстового оформлення матеріалу.

Композиція промови. Вступ. Основна частина. Заключна частина. Формулювання висновків. Основні принципи промови: принцип посилення, принцип органічної єдності, принцип економії. Основні методи викладання: індуктивний, дедуктивний, аналогії, концентричний, сходинковий, історичний. Недоліки в композиції та їх запобігання. Основні стилі промови ратора.

Проголошення промови перед цільовою аудиторією та її варіанти. Мистецтво проведення лекцій. Невербальні засоби впливу оратора на публіку.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1[с.10-19],2[с.83-96].

Додатковий: 11[с.55-79], 19[с.201-265], 25[с.321-375].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 7. Риторичні фігури у публічному виступі

Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості промови ратора. Фігуративна практика у процесі презентації вмінь, навичок та результатів професійної діяльності. Фігури і тропи у мовленні ратора.

Типи класифікації риторичних фігур: фігури слів, фігури думок, фігури милозвучності, фігури зазначення, фігури руху, фігури звуку, фігури накопичення, фігури недоговоріння, фігури ритмізації, фігури діалогізації у виступі викладача.

Троп як засіб досягнення естетичного ефекту виразності в публіцистиці та у виступі оратора. Класифікація тропів. Практика використання тропів оратором у науково-педагогічній діяльності в закладах вищої освіти та у сфері економічної діяльності.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2[с.86-92],4 [с.92-114].

Додатковий: 9[с.469-476], 17[с.65-81], 31[с.77-86].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 8. Особливості техніки мовлення в ораторській промові

Дихання як енергетична база мови оратора. Поняття фонаційного дихання. Основи техніки фонаційного дихання ратора. Способи зняття емоційного напруження. Контроль і регуляція дихання. Особливості постановки голосу оратора. Сила голосу. Висота. Діапазон. Тембр.

Чіткість і виразність як професійна необхідність промови оратора з метою посилення вилу на публіку. Дикція. Удосконалення дикції. Артикуляція. Темпоритм промови. Методи декламації.

Засоби емоційно-образної та логічної виразності оратора. Різновиди форм побудови речення. Інтонація. Логічний наголос. Пауза: види та практика використання у професійній комунікативній діяльності.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1[с.52-61],4 [с.114-141].

Додатковий: 3[с.125-189], 19[с.99-136], 26[с.196-248].

Інтернет-джерела: 1-9.

Тема 9. Доказ та обґрунтування у комунікативному процесі.

Комунікація і діалогіка в публічному виступі оратора. Логічні засади публічної промови. Закони логічного мислення та специфіка їх використання в публічному виступі.

Сутність полеміки та її різновиди. Культура і мистецтво ведення полеміки. Етика та етикет полеміста-професіонала. Заборонені прийоми в полеміці. Конструктивність та толерантність полеміки, дискусії, діалогу з цільовою публікою та представниками інших спеціальностей.

Доказ, обґрунтування, переконання та спростування у публічному виступі ратора. Засоби прийоми, методи спростування, обґрунтування та доказу у професійній діяльності економіста.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2[с.33-49],4 [с.76-92].

Додатковий: 5[с.230-240], 6[с.221-269], 11[с.55-90].

Інтернет-джерела: 1-9.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*

Основний

1. Білавич Г. Основи ораторського мистецтва: навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2020. – 211 с.
2. Колінько М. В. Риторика для політологів : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : ФОП Халіков Р. Х. 2022. 127 с.
3. Колотілова Н.А. Риторика. Навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 146 с.
4. Лисенко А. В., Ісаєнко Т. К. Риторика : навч. посібн. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247 с.
5. JaspreetKaurBodhraj. OratoryAgilities. NotionPress, 2022. 132 p.

Додатковий

1. Вандишев В.М. Риторика : екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник. К. : Кондор, 2017. 264 с.
2. Василенко В., Герман В. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. Сум.держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Наталуха А. С., 2018. 275 с.
3. Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. К. : Фабула, 2019. 304 с.
4. Голвей Т. Слова, що лунають крізь час. Країна мрій, 2018. 480 с.
5. Кемп Дж. Спершу скажи «НІ». Інструменти професійного переговора. Київ : Наш Формат, 2019. 256 с.
6. Коні А.Ф. Судові промови. Київ : Фоліо, 2018. 652 с.
7. Кріс Андерсон. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів. «Наш формат», 2021. 256 с.
8. Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 248 с.
9. Куньч З. Риторика. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 496 с.
10. Молдован В. Судова риторика. К. : Юрінком Інтер, 2020. 496 с.
11. Непряхін М. 100 правил переконання та аргументації. Київ : Альпіна Паблішер, 2020. 131 с.
12. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста : навч. посіб. К. : Кондор, 2019. 210 с.
13. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 625 с.
14. *Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: Навчальний посібник / За ред. В. В. Різуна. К. : Агіка, 2018. 204 с.*

*Курсив – визначено джерела і літературу, наявні в бібліотеці ДТЕУ та мережі Інтернет

15. Плотницька Інна. Ораторське мистецтво. Центр навчальної літератури, 2022. 110 с.
16. Пономарів О. Д. Культура слова. К. : Либідь, 2017. 272 с.
17. Риторика: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2018. 131 с.
18. Риторика: навч. посібн. / упор. А.В. Лисенко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 247с.
19. Себах-Монтефіоре С. Промови, що змінили світ. КМ-БУКС, 2017. 328 с.
20. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора. Моноліт-Bizz, 2018. 304 с.
21. Цицерон М. Т. Філіпіки. К. : Априорі, 2021. 378 с.
22. Чибісова Н.Г.Тарасова О. Я. Риторика : навч. посіб. К. : Центр навч. літ., 2017. 228 с.
23. Aristotle. The Art of Rhetoric. Penguin Classics, 2017. 304 p.
24. Churchill W. Blood, Toil, Tears And Sweat. The Great Speeches. Penguin, 2017. 416 p.
25. Gallo C. Talk Like TED: The 9 Public Speaking Secrets of the World's Top Minds. Macmillan LTD, 2017. 288 p.
26. Hayot E. The Elements of Academic Style: Writing for the Humanities. Columbia University Press, 2017. 246 p.
27. Heinrichs J. Thank You for Arguing: What Aristotle, Lincoln, and Homer Simpson Can Teach Us About the Art of Persuasion. Three Rivers Press, 2017. 336 p.
28. Kennedy A. G. Classical Rhetoric and Its Christian and Secular Tradition from Ancient to Modern Times. University of North Carolina Press, 2019. 360 p.
29. Quinn A., Barney R. Quinn. Figures of Speech: 60 Ways To Turn A Phrase. Routledge, 2017. 112 p.
30. Simon Sebag Montefiore. Speeches That Changed the World. Quercus Publishing Plc., 2021. 288 p.
31. Toye R. Rhetoric: A Very Short Introduction. OUP Oxford, 2017. 122 p.

Інтернет-ресурси

1. Вільний тлумачний словник. Новітній словник української мови. URL: <http://stud.com.ua/45792/ritorika/ritorika> (дата звернення: 24.06.2022)
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 13.02.2023)

3. *Красномовець*. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCD3D65ckPVYJ9zrCShXGiUQ/featured> (дата звернення: 24.06.2022)
4. *AmericanRhetoric*. URL: <https://www.americanrhetoric.com> (дата звернення: 24.06.2022).
5. *AmericanSocietyforHistoryofRhetoric. ASHR*. URL: <http://ashr.org/> (дата звернення: 24.06.2022).
6. *Connolly J. The State of Speech. Rhetoric and Political Thought in Ancient Rome*. URL: http://www.orator.biz/?full=1&s=39&d_id=118 (дата звернення: 24.06.2022).
7. *Nikitina A. Successful Public Speaking*. URL: <http://gtu.ge/Agro-Lib/successful-public-speaking.pdf> (дата звернення: 24.06.2022).
8. *Zoltán Literáty Homiletics and rhetoric. Summary and Theses of Doctoral Dissertation*. URL: http://corvina.kre.hu:8080/phd/Homiletika_tezis_angol.pdf (дата звернення: 24.06.2022).
9. *4000+ talks to stir your curiosity*. TED. URL: <https://www.ted.com/talks?language=uk> (дата звернення: 24.06.2022).